

Krigen skærpes

Efteråret 1944 – til befrielsen

Fysisk og psykisk kørte alle nu på de sidste reserver, men var der dog ikke håb forude? Ville tyskerne ikke kunne se det håbløse i at fortsætte krigen?

Blev håbet slukket?

Den herskende mistillid mellem de allierede – deres mere eller mindre skjulte dagsordener er i efterkrigstidens historieforskning afsløret. Hitler var vidende derom og kalkulerede med dem. Han vurderede, at kunne hans V-2 raketter jævne London og de engelske havnebyer, ville England være modtagelig for fredsforhandlinger.

Sabotagen mod fremstillingen af tungt vand i Rjukan i Norge er et af flere vidnesbyrd om risikoen for, at Tyskland ville blive i stand til at fremstille et atomvåben og dermed vende udsigten fra en betingelsesløs kapitulation til sejr.

I al hemmelighed planlægger og forbereder Hitler Ardenneroffensiven ved den belgiske grænse. Offensiven gav han kodeordet «Herbstnebel» – efterårstågen.

20.07. 1944; Attentatet mod Hitler

Officeren von Stauffenberg udløser en bombe i Hitlers hovedkvarter Ulveskansen. Attentatet mislykkedes af flere grunde og udløste en skånselsløs jagt på alle som mistænkte for at stå bag.

Igen forsvandt vor optimisme.

1944. Arnhem

Den øverstbefalende for de engelske styrker havde ambitioner, han stræbte efter at nå Berlin først – før russerne.

Han fik derfor gennemført angrebet mod Arnhem i Holland. Store faldskærmsstyrker, blandt andet de polske (de kunne have været anvendt i Warszawa).

Men angrebet slog fejl – kostede mange liv og satte midlertidigt en stopper for den videre offensiv.

Igen forsvandt vor optimisme.

16.12 1944

Tyske tropper angreb de amerikanske i Ardennerbjergene.

Var krigslykken vendt? Vore forventninger til en snarlig fred blev afløst af dyb depression, da de tyske sejrsmeldinger lød, og man i aviserne kunne se i hundredvis af amerikanske soldater blive ført i tysk fangenskab.

Igen forsvandt vor optimisme.

En af flere årsager til den tyske succes var vejret – en tyk vintertåge forhindrede de allierede i at yde den nødvendige luftstøtte.

Næsten i samme øjeblik som tågen lettede, blev alle til rådighed stående fly sat ind og fiasko vendt til sejr.

De tyske tropper led her nederlag og Hitler havde brugt sine sidste reserver. Tyskernes katastrofale mangel på brændstof blev her demonstreret ved, at kampklart panser blev efterladt, de havde ikke en dråbe diesel tilbage.

Tyskernes brændstofmangel var katastrofal.

Begivenheder på hjemmefronten

03.02.1944: betjent dræbt i ildkamp;

09.02.1944: 3 ledende politifolk arresteres af tysk politi i Varde;

Marts - april: 8 Schalburgtager, heraf 2 mod overfyldte sporvogne i København. 6 Clearingmord og 2 henrettelser.

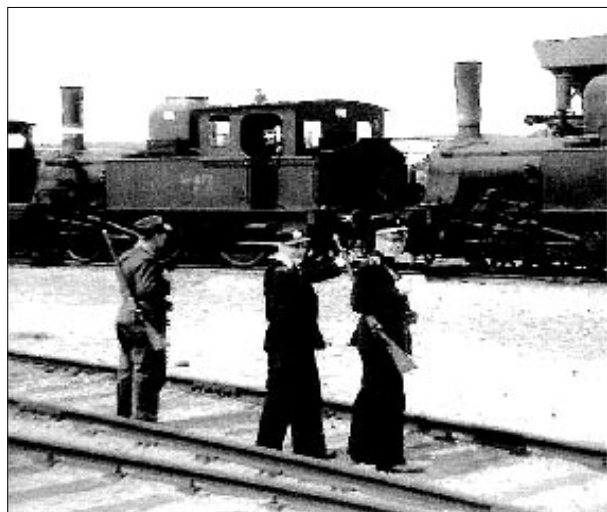
21.05.1944: 21 personer arresteres af tysk politi, heraf er ikke mindre end 10 ledende danske politifolk;

19.september 1944 – Politiet føres til KZ- lejre

Hele befolkningen var lammet – er de da blevet fuldstændig vanvittige – har deres terror ingen grænser? spurgte de fleste – men de folkelige reaktioner udeblev ikke, en 24 timers folkestrejke blev resultatet og i et døgn lå al trafik stille.

De følgende billeder illustrerer det danske holdningsskift fra den 9. april 1940 og til september 1944.

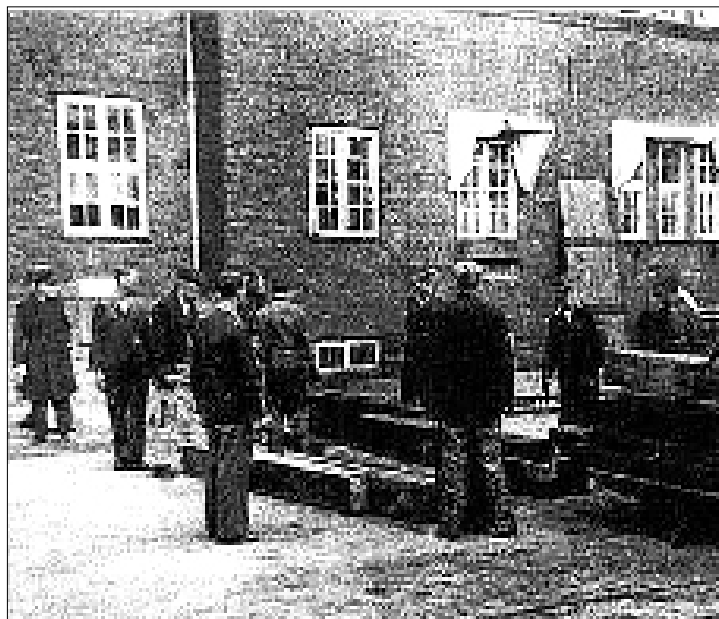
Ingen kan være i tvivl – både politi og de tilstrømmende civile ville yde modstand mod overmagten.

Bevogtning af jernbanerne blev i lang tid forestået af dansk politi og arbejdere fra DSB, Jeg har ikke fundet tilfælde, hvor disse svelletrampere har pågrebet eller skudt på eller efter jernbanesabotører. Men politiets rapporter fra jernbanesabotører fik flere gange uheldige følger, når arresterede sabotører var i forhør under tortur hos Gestapo.

Danske betjente, DSB sabotagevagter og en arbejder holder udkig efter fjenden ved DSB's centralværksteder i København.

Man stablede sveller op som barrikader og ventede, men forgæves. Efter at faren var drevet over, fik betjentene udleveret civilt tøj og kunne søge skjul andre steder.

Fra Danmarks Radio kunne man kun høre sørgemusik. Ved Amalienborg opstod et heftigt skyderi. En mængde civile danske strømmede til og fik våben af betjentene.

**Næsten 2.000 betjente deporteres til Tyskland;
men ca. 7.000 undslipper.**

Her får du min gruppes aktiviteter på dagen

Vi ville afvæbne faderen til en stikker, og da faderen sædvanligvis drager af fra sin villa klokken ca. 6 hver morgen, placerede vi os to og to ved alle vejene bort fra huset. Det er ved at blive lyst, sammen med Kaj Storgård kaldet Leo står jeg og hænger lidt inde i en hæk.

Maskinpistolerne har vi stillet fra os inde i hækken, de er jo tunge at have om nakken i timevis. Uden en lyd ruller en Ford V 8, en af politiets patruljevogne frem, med slukkede lygter. Ud springer to – tre betjente, de har allerede trukket deres pistoler.

Jeg tager min maskinpistol, holder den frem i løbet i strakt arm og er naiv nok til at tro, at disse dummerhoveder har forstået budskabet:

«Vi vil ikke skyde på jer kære venner. I er gode danske mænd».

Vi springer på cyklerne, og kører ned ad en smal sti, da de pludselig skyder på os. Nu kan man jo tro på, at de skød i luften, men tro er et, viden noget andet.

Grene – kviste og kuglernes hvislen om vore ører talte deres tydelige sprog. De gjorde, hvad de kunne for at få ram på os.

To af kammeraterne kommer til fra den anden side, og nu starter de med at give disse karle lidt opdragelse i takt og tone. Salve efter salve brager mod dem, som de ligger fladtrykte i rendestenen, hvor de, som alt det andet skarn, passede glimrende.

Grus fløjter om ørerne på dem, og til slut sættes køretøjet ud af drift. Den gennemhulles, så den kunne være brugt som si.

Vi var ikke bare vrede, vi var forargede.

Vi havde meget strenge ordrer om ikke at skyde mod danske betjente. Kun hvis vort eget liv var i fare, måtte vi skyde på dem. Så her var kun tale om en lektion i takt og tone. Senere på dagen hyler sirenerne, tyskerne i forvejen aftalte signal til at tage det danske politi. Budskabet gik som en løbeild fra mund til mund:

«Tyskerne tager politiet. Vi må advare dem, trods alt.»

Vi holdt i en sidegade med en lastvogn, hvor der på bagsmækken var malet firmanavnet: «Jensens Toiletpapir».

På mig virker det barokt og ret skørt, at jeg kan huske noget så latterligt, men det kan jeg altså. Som mange andre går vi (på trods af morgens oplevelser) ud for at finde betjente i gaderne. Nogle blev nærmest trukket ind i forretninger, hvor de smed uniformen og fik civilt tøj af folk.

En af dem, vi advarede, troede ikke på os, vi prøvede at overtale ham til at vente med at køre tilbage til sin station. Men nej. Diskussionen ender med, at vi holder ham op og tager hans pistol. Den var for god til tyskerne.

05.10. 1944: storrazziaer på gaderne, 400 arresteres

07.10. 1944: danske fanger, som gidsler i tyske tog; de blev kaldt for Himmelfartskommandoer.

31.10. 1944: Gestapos Hovedkvarter i Århus bombes af RAF; (Royal Air Force.) 100 tyskere og 17 danskere omkom. 89 mænd og 11 kvinder deporteres fra Vestre Fængsel til Tyskland.

HIPO blev oprettet efter interneringen af det danske politi september 1944. HIPO skal oversættes til Hilfs Polizei. Gadebilledet prægedes nu af HIPOkorpsets terror.

Jernnæven var nu fremme og stadig øgedes terroren i takt med tyskernes tilbagetog på alle fronter.

Efterhånden var det et dagligt syn at se kvinder og børn smide sig på gaden og søge dækning for Hipokorpsets vilde skyderier.

Hvis man selv har ligget i dækning bag en lygtepæl overpisset af byens hunde, forstår man bedre det had, der opstod i den danske befolkning og som i vore dage virker nærmest uforståeligt.

Men vold avler vold.

Hitler spørger soldaten: *"Hvor lå De inde under Første Verdenskrig?"*

Soldaten svarede:

«Jeg lå ikke inde, jeg blev ikke indkaldt, jeg var for gammel.»

På gaderne så man tyske soldater, som enten var store drenge eller ældre mænd, uniformerne var slidte – absolut ikke velsiddende, og det var tydeligt for enhver, at her gik Det Tredje Riges sidste reserver.

Periodisk henrettelsesstop

Periodiske sabotagestop

I foråret 1944 skal englænderne have beordret stop for sabotagen.

Begrundelsen herfor er uklar.

I efteråret 1943 frem til 1944 skal BOPA på eget initiativ have stoppet sabotagen, med den begrundelse, at krigsafslutningen var nær. Mere sandsynligt er en påstand om, at daværende leder af BOPA, Ejgil Larsen på eget initiativ skal have forsøgt at forhandle sig til en frigivelse (benådning) af ledende kammerater, som var arresteret af tyskerne.

En sandsynlig version er, at danske «myndigheder» eller kredse i modstandsbevægelsen har forhandlet om stop for henrettelser mod til gengæld at stoppe for likvideringer og sabotage.

Gadenedskydninger.

På steder hvor f. eks. en likvidering havde fundet sted, blev tilfældige danskere skudt ned. I krigens sidste måneder blev disse gadenedskydninger overvejende foretaget af danskere i Hipokorpset.

Aviserne bragte dagligt meddelelse om henrettelser – mord eller fund af lig. I april 1945 var man oppe på 5 – 10 mord eller fund af lig pr. dag.

Terrorsprængninger

i Danmark benævnt Schalburgtage, som var sprængning af kulturværdier og persontog med passagerer.

Formålet var at mistænkeliggøre modstandsbevægelsen, da disse sprængninger skulle forveksles med sabotage.

Ved sprængningerne tog terroristerne intet hensyn til civile, danske borgere, derfor de mange dræbte og lemlæstede.

Gidseltagning med trussel om henrettelser.

Eksempel: 500 danske kulturpersonligheder blev arresteret den 29. august 1943, interneret i Horserødlejren og først løsladt, da augustoprøret var overstået

Desperation – hensynsløshed – kaos

Desperationen kan bedst belyses ved deportationerne til KZ-lejre, henrettelser og clearingmord i krigens sidste dage, hvor en kapitulation var åbenbar. Kaos ses ved, at samtidig med, at de hvide busser henter KZ-fanger, deporteres andre til lejrene. En forklaring kan være, at nazisterne ikke tillod frigivelse af kommunistiske KZ-fanger.

Bevæbnede danske i tysk tjeneste

under militær kommando:

Af de 11.000 der meldte sig til Waffen SS, kunne kun ca. 6.000 bruges til aktiv krigstjeneste, af disse havde ikke mindre end 2.500 været tysklandsarbejdere.

Marinevægtene 750 mand

Sommerkorpset organiseret af den danske kaptajn Poul Sommer for Luftwaffe 800 mand. (Se BOPAs sabotage mod fabrikken Globus 6. juni 1944.)

Organisation Todt: Schutzkommando overvejende vagtmandskab i andre besatte lande ca. 3.900 mand.

Hertil kommer andre korps, hvoraf kan nævnes Schalburgkorpset og HIPOkorpset. Schalburgkorpset organiserede i 1943 SS-dødspatrujler og terrorkorps. De begik over 800 mord på udvalgte danske, og sprængte Tivolis Koncertsal, Borgernes Hus, Den kgl. Porcelænsfabrik, Langelinjevavillionen, Domus Medica, Studenternes Roklub, teatre, bladhus, biograf, sportscentre, og sporvognsremiser i luften.

Andre kendte bygninger f. eks. Odinstårnet i Odense sprængtes af tyske terrorgrupper. For tiden søger man uden held at få Søren Kam dømt for mordet på redaktør Carl Henrik Clemmensen. Nogle af terroristerne var: Otto Schwerdts gruppe kaldet Peter gruppen;

Scwerdts dæknavn var Peter Schäfer;

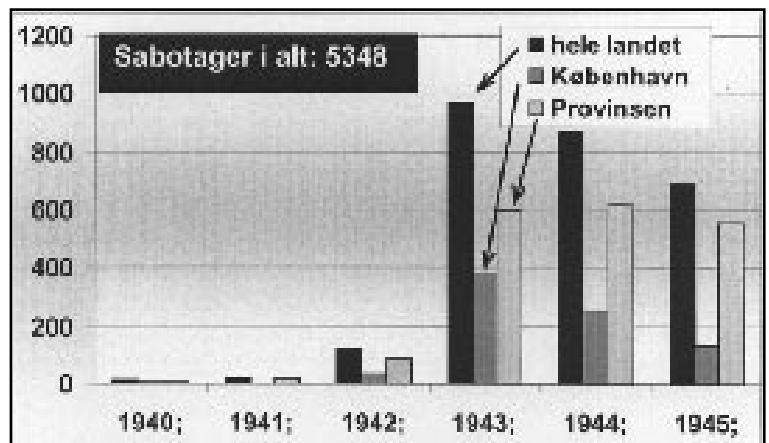
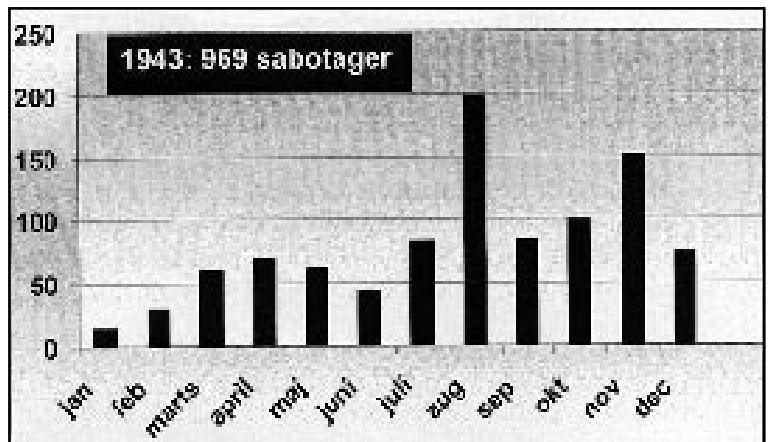
Söhnlein gruppen var en anden terrorgruppe:

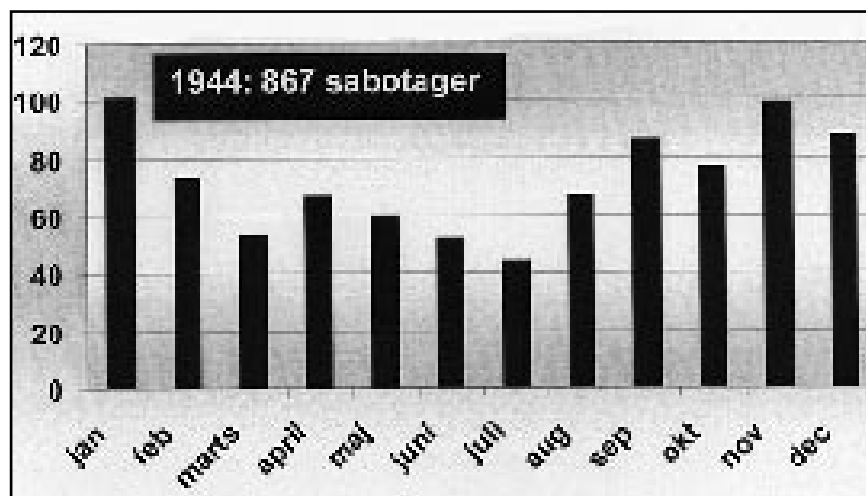
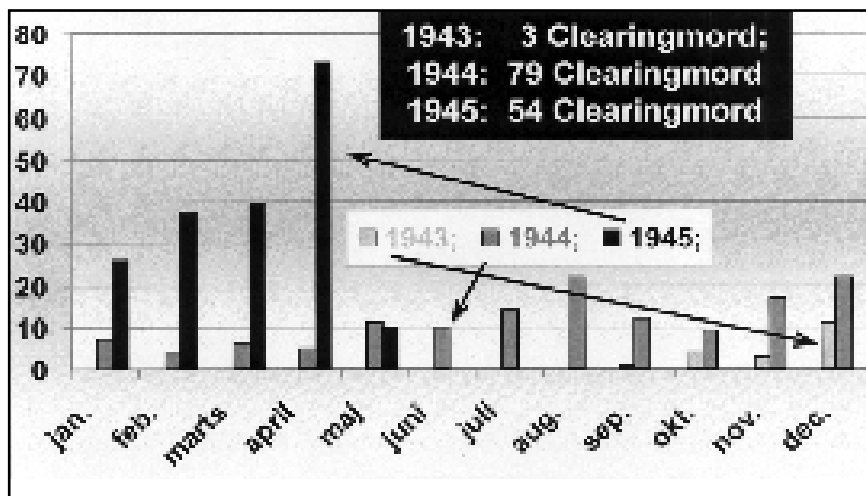
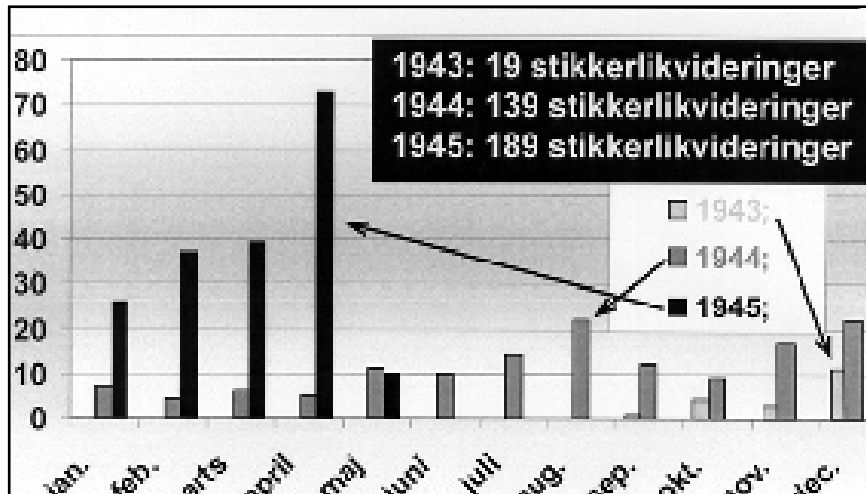
Medlemmer var bl.a. Henning Brøndum, Ib Birkedal Hansen, Nedermark Hansen og Bothilsen Nielsen.

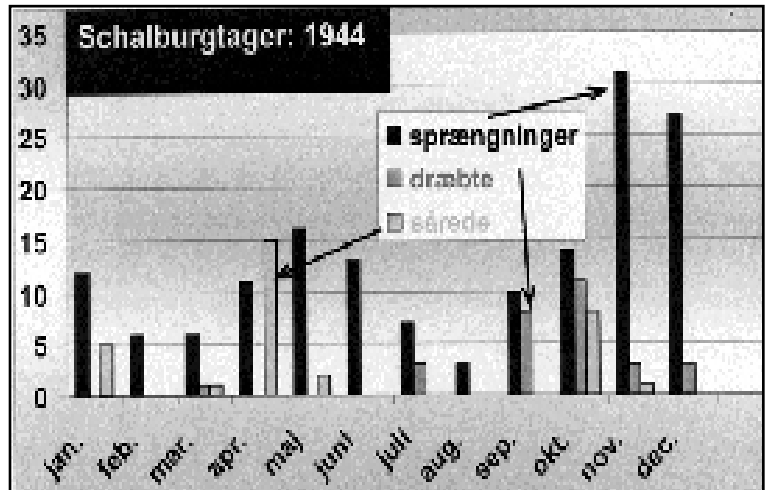
Desperationen kan skyldes en form for selverkendelse. Terroristerne kalkulerede med, at de næppe overlevede et retsopgør.

Den totale krig og nazisternes desperation i krigens sidste fase fremgår af den øgede terror, og dens sammenhæng med situationen på fronterne og danskernes øgede modstand.

Domino-effekt? Sabotage – tysk terror – folkestrejker

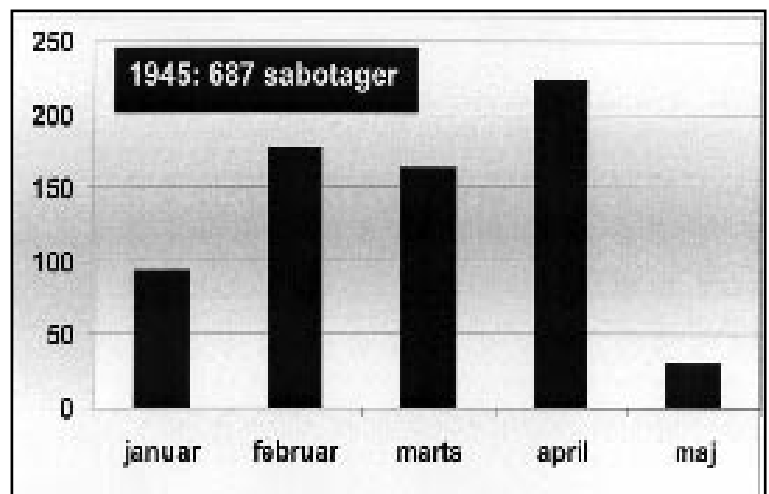

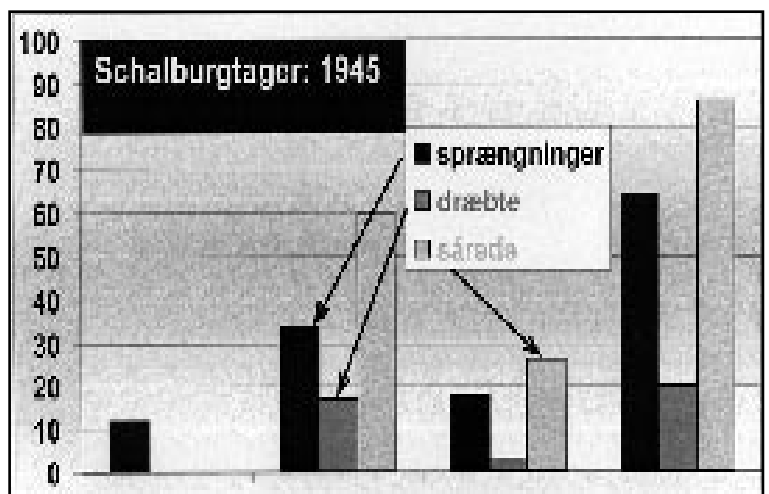
I gennemsnit udførtes 172 sabotager pr. måned i 1945, en forøgelse på næsten 2½ gang.

Den intensiverede sabotage var primært jernbanesabotage og andet tilhørende tyske transporter.

BOPA sprængte, når det var tilladt, og vi ikke var beordret at holde ferie, to mindre fabrikker og en stor om ugen.

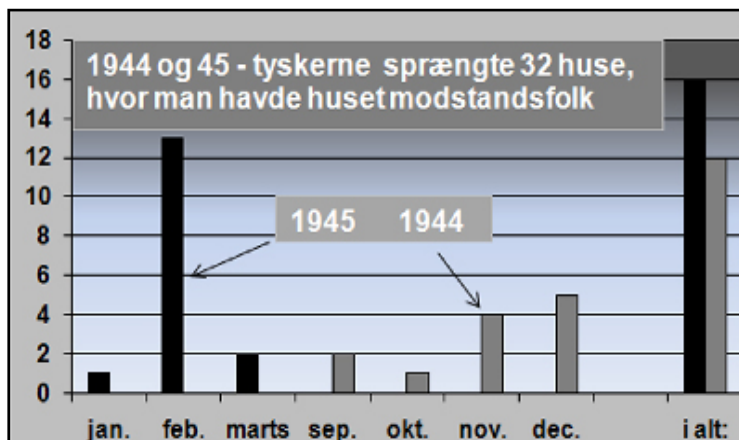
Antallet af sabotager i 1944 er i gennemsnit 72 pr. måned, stigende ved årets afslutning til det niveau 1945 begynder med.

Schalburgtager i 1945

	sprængninger dræbte sårede			I kroner
jan.	12		17	17.895.690
feb	34	17	60	34.511.340
marts	18	3	26	7.018.778
totalt	64	20	86	59.425.808

	Sabotager 1940;	1941;	1942;	1943;	1944;	1945;	totalt
København	3	2	34	372	251	132	794
Provinsen	7	17	88	597	616	555	1880
hele landet	10	19	122	969	867	687	2674

Bivirkninger ved terrorsprængning af sabotørers logier

Illustrerende eksempler:

I Holbæk havde man pågrebet en mand, der havde huset faldskærmsfolk, han blev henrettet.

På Grundtvigsvej i København sprængte man i en vinternats kulde en villa, her havde man huset sabotører. Familien med mindre børn blev jaget ud kun iført nattøj. Danskerne var rystede.

I de 1½ år jeg levede under jorden, havde jeg ofte overnattet på lofter, i kældre eller i bunkers. Nu kunne man ikke længere luske ind i en ejendom og søge ly øverst på en køkkentrappe – alle vogtede på alle.

Hvis man var så heldig at få logi hos en fattig arbejderfamilie i en overbefolket lejlighed var sengelejet gerne fire stole eller gulvet i kakkelovnens nærhed.

En overgang boede jeg i et kolonihavehus uden varme, uden lys. Morgen-, middags- og aftensmad var rå havregryn tilsat vand og et maltekstrakt ved navn Ovomaltine. Mælk kostede.

En nat vækkes jeg og blændes ved, at en kraftig lommelampe lyser mig direkte ind i ansigtet. Hurtigt havde jeg pistolen fremme og er klar til at skyde.

Det viste sig at være et privat vagtkorps. Da det gik op for dem, at jeg var en modstandsmand på flugt, lovede de at passe godt på mig, men kunne jeg stole på det?

Ud i nattens mørke og kulde. Igen lå en lang, kold og mørk nat uden ende foran mig. Hvordan de havde fundet frem til mig var noget af et mysterium, men de havde simpelthen fulgt mine spor i tøsneen.

Kommunale vagtværn – selvtægt

I den politiløse tid tog kriminaliteten til, og flere kommuner oprettede vagtværn, bevæbning – træknipler. To og to patruljerede de i byernes gader, uden al tvivl har de dæmpet gemytterne, når der opstod slagsmål på værtshusene, men her var det ofte medlemmer af tyske enheder eller danske håndlangere, som når det kneb for dem ikke undså sig for at true med skydevåben. De mange rapporter fra vagtværnet i Kbh. vidner dog om, at ret mange af disse voldspersoner blev afleveret behørigt til tyske myndigheder, hvor de så kunne sove branderten ud.

Værre var det med regulære, bevæbnede bander, her stod de magtesløse. I Helsingør forfulgte nogle af byens borgere bevæbnet med jagtgeværer tre bankrøvere. Det kom til skudveksling, hvorunder den ene røver skød den anden, en halvbroder og derefter sig selv. Den tredje overgav sig. Alle viste sig at være Wehrmachtsangehöriger – marinevægtere.

I Randers angreb arbejdere fra maskinfabrikken Scandia byens sortbørshajer, som åbenlyst havde reklameret med frisk skrællede cykeldæk – manchetskjorter lige fra tørresnorene.

Smedene havde spærret alle flugtveje – kropsvisiterede hajerne og gennemtævede dem. Udenom stod de pæne borgere og jublede. Da sortbørsfolkene blødende og forslåede skulle ud igennem mængden, manglede det ikke på uvenlige dask.

Tyskerne gjorde også noget, måske for at score popularitet. Centralen for sortbørsen i København var Trommesalen ved Vesterport. Her foretog de razziaer og sorterede i anständische menschen und unanständige menschen. Mange – omkring 1200 havnede derefter i Frøslevlejren og senere i tyske KZ-lejre. Hvor mange af disse sortbørshajer, der har optrådt som frihedskæmpere efter kapitulationen er ikke oplyst.

Borgernes selvtægt har vel givet stof til eftertanke for de landsforrædere, som med god grund frygtede tyskernes kapitulation. Selvtægten anskueliggjorde, hvad de kunne forvente, når Danmark atter var frit.

Sabotagens nålestik koordineres

Som krigen nærmede sig sin afslutning, kom tyskernes transportsystemer i fokus. Overflytning af tyske troppstyrker mellem de forskellige frontafsnit havde afgørende indflydelse på krigens gang både på Øst- og Vestfronten.

Dette medførte, at jernbane- og skibssabotagen i Danmark og Norge, samt de allieredes indsats med fly, ubåde og andre flådestyrker ved udlægning f. eks. miner blev forstærket for at hindre overførsel af de tyske tropper, der var på tilbagetog fra Finland i at blive sejlet til Danmark fra Norge.

Sabotagen mod Riedel og Lindegård, der fremstillede skiftespor, sprængning af Tankstelle – og af bensintanke kan tjene som eksempler.

Tyskernes brændstofmangel var mere katastrofal

På Grove Flyveplads stod kampklare tyske jagere. Under et allieret luftangreb blev de på pladsen, spurgte Folke Bernadotte den øverstkommanderende:

«Hvorfor sender De ikke maskinerne op?»

«De har jo flyene og mandskabet?» svarer den øverstkommanderende:

«Jeg har ikke så meget som en dråbe bensin.»

Frihedsrådet gav i marts 1945 ordre til, at en lang række bensintanke skulle sprænges. BOPA og Holger Danske gik i gang, og omkring 40 tanke blev sprængt på få dage alene i København.

Det var en ukompliceret opgave, teknikken var simpel.

Sprængstoffet, i dette tilfælde den tyske Donarit blev proppet i cykelslanger, som var skåret over og lukket i enderne med snor.

I den ene ende var detonator med lunte. I hold på tre mand drog vi så rundt, brækkede låsen op på påfyldningsstudsene, lod cykelslangen glide ned, ikke for langt af hensyn til eksplosionsfaren fra dampene, og fordi bomben ville have størst virkning, hvis også bensindampene eksploderede.

Kunne man få dem til også at ryge, så det pænere ud, det gav et pænt skær på den københavnske aftenhimmel og mine landsmænd skulle have noget på opleveren.

Når der var tændt, råbte man det sædvanlige:

«*Bomber – bomber*», så folk kunne nå at åbne vinduerne og dermed redde ruderne. Låsene kunne være så solide, at de voldte besvær, men værst var det at sidde indelukket i meget lang tid over sprængstoffet, når bomberne skulle pakkes. Det endte altid med en indædt hovedpine.

Cykelturene rundt i København faldt sidst på en lang «arbejdsdag som sabotør». Man havde ikke brug for sovepiller, når det var fyraften. Glas var blevet en mangelvare, og da tyskerne havde sprængt Korsør Glasfabrik, måtte man med brædder og andet dække smadrede og gennemhullede vinduer.

Omkring år 2000 medvirkede jeg i en radioudsendelse, hvor lytterne kunne ringe ind. En ældre dame kaldte mig for terrorist, fordi jeg ved to sabotager havde være skyld i, at hun havde siddet med pap for vinduerne en hel vinter. Hun havde lige fået nye vinduer, da vi igen sprængte en fabrik i hendes nabolag.

Likvideringer

309 personer blev aflivet som stikkere, af disse skulle 9 være en fejltagelse. Dette tal er gentagne gange steget i takt med den kolde krigs reduktion af tolerancetærskelen.

Emnet har været heftigt debatteret, og jeg henviser til andre kilder, men vil dog kort berøre nogle hovedpunkter.

For den aktive modstandsmand har der aldrig og vil aldrig herske tvivl om, at en modstandskamp ikke kan føres, uden at dens værste og største fare pacificeres.

Og her er vel humanisternes egentlige og slet skjulte hensigt, nemlig, at klassificere modstandskampen som et unødvendigt onde, som terror i lighed med nazisternes definition og at man som humanist ikke i sin sjæls inderste kan acceptere drab.

De selv samme fredsapostle hører man sjældent argumentere mod voldsideologier som de fascistiske og mod krig i almindelighed.

De mange kampagner bevirkede, at ikke mindre end 12 modstandsfolk, der havde udført likvideringer, fik samvittighedskvaler og tog deres eget liv.

Der havde ikke været en modstandskamp uden likvideringer.

Når man kun aflivede 309 personer kan forklaringen være at modstandsbevægelsen ikke havde kvalifikationer til at udføre flere, for stikkere og landsforrædere var der ingen mangel på i Danmark.

2000 fast ansatte i Sicherheitspolizei,

stikkeren (Hestetyven) var yderligere lønnet af dansk minister og dertil kommer så alle de løse – lejlighedsstikkere, der solgte landsmænd for en pose bajere.

Havde modstandsbevægelsen haft opbevaringsmuligheder, hvor stikkeren kunne parkeres til Danmark atter var frit, havde man nok valgt den løsning, man havde den bare ikke og måtte derfor vælge den løsning, du kan finde på midler, der udrydder skadedyr.

En opgørelse, som bør tages med forbehold

Omkomne i Danmark 1940 – 45

1940;	1.334	1941; 1.459	1942; 1.433
1943;	1.625	1944; 2.115	1945; 2.304